

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-4232-44/2023. számú ügyben

Az iskolaórség rendszerének átfogó vizsgálata során a Mindszenti Általános Iskola Dózsa-telepi Tagintézményében tett helyszíni látogatással összefüggésben

(előzményi ügy: RI-AJBH-697/2023)

Előadó: Dr. Martikán Erzsébet

Érintett szervek: - Mindszenti Általános Iskola Dózsa-telepi Tagintézménye
- Országos Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Főigazgatóság
Bűnügyi Főosztály Iskolapartnerségi Osztály
- Csongrád-Csanád Vármegyei Rendőr-főkapitányság

2023.

A vizsgálat megindítása

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) alapján a Rendőrség a nevelési-oktatási intézmények rendjének fenntartását – a nevelési-oktatási intézmény területén tanítási időben – iskolaőrség útján biztosíthatja. A nevelési-oktatási intézmény kérésére, együttműködési megállapodás alapján intézményenként egy fő, a Rendőrség munkavállalói állományában lévő iskolaőr látja el szolgálatát.

Az iskolaőr a rendőrségi törvényben meghatározott feladatokat ellátó, kényszerítő eszközzel felszerelt, sajátos jogokkal felruházott, szolgálati egyenruhával és szolgálati igazolvánnyal rendelkező személy, aki az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervvel munkaviszonyban áll. Feladata, hogy az adott intézmény tanulói, pedagógusai, a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazottai biztonságát sértő vagy veszélyeztető cselekményeket megelőzze, azokkal szemben megfelelően intézkedjen, biztosítva ezzel a köznevelési feladatok zavartalan ellátását. Az iskolaőr az Országos Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: ORFK) irányítása alatt működik, intézkedéseinél az Rtv. szerinti jogorvoslati rendszer érvényesül. A 2020. szeptember 1-jétől működő iskolaőrség tevékenysége – lévén az intézkedéskezdeményszerzési és kényszerítőeszköz-alkalmazási lehetőséggel rendelkezik a diákokkal szemben – markánsan érinti a nevelési-oktatási intézményben tanuló gyermekek alapvető jogait.

Vizsgálati és eljárás-indítási lehetőségeimet az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 18. §-a határozza meg. E § (1) bekezdésének f) pontja szerint vizsgálati hatáskörömbé tartoznak a rendvédelmi szervek. E § (4) bekezdése rögzíti továbbá *ex officio* eljárási jogosultságomat. A hivatkozott jogszabályhely szerint a hivatalból indított eljárás természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszasság kivizsgálására vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára irányulhat. Mindemellett kiemelendő, hogy – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordítok a gyermekek jogainak a védelmére.¹

A fentiekre tekintettel a Csongrád-Csanád vármegyei iskolákban szolgálatot teljesítő iskolaőrök tevékenységének átfogó vizsgálata céljából 2023. november 7-én hivatalból vizsgálatot indítottam.

A hivatalból indított vizsgálat keretében munkatársaim – az Ajbt. 21. §-ának (1) bekezdés d) pontja, valamint 22. §-a alapján, helyszíni látogatás keretében – több olyan oktatási intézményt is felkerestek, illetve a jövőben fel fognak keresni, amelyekben iskolaőr működik. Ebben a jelentésben a *Mindszenti Általános Iskola Dózsa-telepi Tagintézményben* szolgálatot teljesítő iskolaőr tevékenységét érintő helyszíni látogatás megállapításait összegzem.

A látogatás időpontja: 2023. november 20.

A látogatás résztvevői: Dr. Martikán Erzsébet és Gábor Brigitta

Az érintett alapvető jogok és alkotmányos elvek

- Az emberi méltósághoz való alapvető jog [Alaptörvény II. cikk]
- Az oktatáshoz való jog: „Minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez. Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú

¹ Ajbt. 1. § (2) bekezdés b) pont

oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja.” [Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdés];

- A gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga: „Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.” [Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés];
- A testi és lelki egészséghez való jog: „Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.” [Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdés].

Az alkalmazott jogforrások

- Magyarország Alaptörvénye;
- A Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény, (a továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény);
- Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.);
- A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény, (a továbbiakban: Gyvt.);
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (a továbbiakban: Köznev. tv.);
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.);
- A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.);
- A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény (a továbbiakban: Hszt.);
- A rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet (a továbbiakban: Szolgálati Szabályzat);
- Az iskolaőrökről szóló 27/2020. (VII. 17.) BM rendelet (a továbbiakban: BM rendelet)
- Az iskolaország tevékenységéről szóló 19/2020. (IX. 10.) ORFK utasítás (a továbbiakban: ORFK utasítás).

A megállapított tényállás

Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala Rendészeti Főigazgatóságának (a továbbiakban: Hivatal) munkatársait a *Mindszenti Általános Iskola Dózsa-telepi Tagintézmény* (6768 Baks, Fő utca 82., a továbbiakban: Iskola) tagintézmény-vezetője, valamint az Iskolában szolgálatot teljesítő iskolaőr fogadta, akik beszámoltak az iskolaőri tevékenységgel kapcsolatos tapasztalataikról, észrevételeikről.

Az iskoláról

Mindszent város *Csongrád-Csanád* vármegyében, a *Hódmezővásárhelyi* járásban található.

Az Iskola Pedagógiai Programjában rögzíti, hogy alapfeladatuk biztosítani a beiskolázási körzetükbe tartozó tanköteles korú gyermekek általános műveltségét. E feladatok megvalósításának érdekében az intézmény székhelye és tagintézménye is nyolc évfolyamos általános iskolaként működik.

A székhelyiskola alapterülete kicsi, kihasználtsága nagy. Az iskolai könyvtár alapterülete kicsi, 5000 kötetes állományuk van. A tagintézmény tornaterme nem szabvány méretű. Az alsó tagozaton tornaszoba segíti a mindennapos testnevelés megvalósítását, illetve a felsősök a városi sportcsarnokot használják. Az iskola könyvtára a székhely és a

tagintézményben is egyaránt működik, nyitvatartási idejében a tanulók és a pedagógusok rendelkezésére áll.

A sajátos nevelési igényű (SNI), a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdők (BTMN) és a hátrányos helyzetű tanulók szakszerű fejlesztésben részesülnek. E segítséget erősíti a kis létszámú csoportokban, vagy egyénileg történő fejlesztés. A sajátos nevelési igényű tanulók hiányzó vagy sérült funkcióinak helyreállítása, újak kialakítása a cél úgy, hogy a meglévő ép funkciók bevonása a hiányok pótlása érdekében megtörténjen. A feladat a különböző funkciók egyensúlyának kialakítása, a szükséges és speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása. Elengedhetetlen az egyéni sikereket segítő, a társadalmi együttélés szempontjából kívánatos egyéni tulajdonságok, funkciók fejlesztése. Gyógypedagógus és fejlesztőpedagógus közreműködésével fejlesztő tevékenységet végeznek, amelyet folyamatos konzultáció követ.

A tagintézmény-vezető elmondta, hogy a 2023/2024-es tanév szeptemberétől látja el vezetői feladatait az Iskolában. Beszámolt arról, hogy *Mindszent* két nagyobb település közt helyezkedik el, így nagy az elszívó erő, továbbá kifejtette, hogy több család esetében nehezebb a szociális háttér, sok hátrányos sorsú család él a településen. Emiatt sokszor az Iskola és a pedagógusok átveszik a családok szerepét, és a szülői gondoskodást, akár ez az élelmezésben is megnyilvánulhat.

A tagintézmény-vezető kifejtette, hogy követik a tanulók sorsát, évente átlagosan 3-4 fő továbbtanul gimnáziumban, illetve egyetemi tanulmányokat is folytatnak egyes diákok.

Összesen 115 fő tanul az Iskolában 1-7. osztályig, 8. évfolyam nincs az intézményben, ugyanis kevés volt a létszám a 2023/2024-es tanév kezdetekor. A tagintézmény-vezető elmondása szerint az osztályok 14-20 fős létszámmal működnek. A diákok közül 22 fő SNI-s, 13 fő BTMN-es, 3 fő hátrányos helyzetű, 6 fő pedig halmozottan hátrányos helyzetű tanuló.

A tagintézmény-vezető kérdésre beszámolt arról, hogy az iskolaórság bevezetése igazgatói elhatározás volt, azonban a tantestülettel együtt született meg a közös döntés. A kiváltó ok az volt, hogy mind a székhelyintézményben, mind a tagintézményben egyre több magatartásbeli probléma adódott a diákok között, így mind a két intézménybe igényeltek iskolaórt. A tagintézmény vezetője tájékoztatást adott arról, hogy az oktatók a két intézmény között naponta ingáznak, így szükséges volt, hogy a tanórák ideje alatt és a szünetekben is a diákok kontroll alatt legyenek. A legjellemzőbb konfliktusok jelenleg a diákok közötti piszkálódások és a játékból adódó meggondolatlan konfliktusok.

A tagintézményben 2023. október 1-jétől lát el iskolaőri szolgálatot P.Á. iskolaőr. Úgy véli a tagintézmény vezetője, hogy az iskolaőr jelenléte visszatartó erővel bír a gyermekek között.

Az iskolaőri tevékenységről és a tagintézmény-vezető észrevételeiről

Az Iskolában a 22 éves P.Á. iskolaőr látja el feladatait, aki érettségivel és technikumi végzettséggel rendelkezik. Elmondta, hogy korábban *Budapesten* dolgozott katonai rendészként, így van releváns tapasztalata, amely rendészettel összefüggő. Az iskolaőr korábban ebben a tagintézményben tanult, illetve *Mindszenten* is élt, azonban azóta elköltözött a városból. Jelenleg *Hódmezővásárhelyről* ingázik napi szinten a munkába, autóbusszal.

Az iskolaőr kifejtette, hogy amint szolgálatba állt, körbejárta az egész tagintézményt, megnézte a Házirendet, a menekülési tervet, hogy teljeskörűen megismerje az épületet, és

minden információval tisztában legyen. Elmondta, hogy egyetlen épületet kell bejárnia, amelynek az egyik részén az alsó tagozatos, míg másik részén a felső tagozatos diákok tanulnak. A két területet egy folyosó választja el.

Az iskolaőr beszámolt arról, hogy a koordinátorral nagyon jó viszonyt ápolnak, mindenben segíti őt. Az iskolaőr hangsúlyozta, hogy mind az Iskolától, mind a rendőrségtől rendelkezésre állnak a munkavégzéshez szükséges tárgyi eszközök. Az iskolaőr rendelkezik a szükséges technikai eszközökkel, beleértve a zárható szekrényt, számítógépet, és internet-hozzáférést. Elmondta, hogy mobiltelefont a látogatást megelőző héten kapott, így már gördülékeny munkavégzése. Ezenkívül a megfelelő felszerelés is biztosítva van számára, ideértve a formaruhát, a rendőrbotot, a vegyi eszközt és a bilincset. Mindezek hozzájárulnak ahhoz, hogy az iskolaőr hatékonyan és biztonságosan láthassa el feladatait.

Az első tanítási óra a székhelyintézményben és a tagintézményben is reggel 7 óra 45 perckor kezdődik. Az iskolaőr szolgálatát 7:30 órakor kezdi meg, azonban már korábban megérkezik az Iskolába. Első feladata, hogy felöltözik formaruhájába, majd 7:30-tól a diákokat segíti a beléptetésnél. Elmondása szerint a tanórák idején körbejárja a folyosókat, meggyőződik arról, hogy minden diák az Iskola épületében tartózkodik-e. Napközben a nevelői iroda előtt tartózkodik, ugyanis a szülők ide szoktak menni a legtöbbször. A szünetekben mindig tesz egy nagyobb kört, illetve az udvart felügyeli. Elmondta, hogy az Iskolában vannak folyosói ügyeletesek, akik azonnal szólnak neki, ha gond adódna. Iskolaőri szolgálata délután 15:30-ig tart, a napot jelentésírással zárja.

Az iskolaőr a képzés tekintetében úgy nyilatkozott, hogy a korábbi munkatapasztalata miatt könnyű volt számára abszolválni azt, azonban úgy véli, hogy mindenképp kellene a továbbképzések. Elmondta, hogy a képzés ideje alatt a jogorvoslati lehetőségekre is kitértek, amellyel a látogatás során teljes mértékig tisztában volt.

Arra a kérdésre, hogy napi szinten hány szóbeli figyelmeztetést intéz a diákok irányába, elmondta, hogy legfeljebb öt alkalommal szükséges szólnia a gyerekekre, de összességében nem jellemző. Véleménye szerint a jó kommunikáció általában elegendőnek bizonyul. Hangsúlyozta, hogy egyetlen alkalommal sem volt szükséges intézkednie a munkába állása óta. Nem használt kényszerítő eszközt, nem alkalmazott testi kényszert, illetve rendőrség közreműködésére sem volt szükség.

Az iskolaőr a munkája során csak pozitív visszajelzéseket kapott. Kifejtette, hogy munkába állása óta nincs annyi veszekedés, azok szinte teljesen megszűntek. A gyerekek szívesen beszélgetnek vele az óráközi szünetekben, továbbá nagyon érdeklődők a katonai múltjával kapcsolatban. Sűrűn beszélgetnek rendészettel összefüggő tapasztalatokról, egyes esetekben a diákok tanácsot is szoktak tőle kérni.

Az iskolaőr a látogatáskor nem tudta, hogy milyen időtávra képzele el szolgálatát, azonban tetszik neki a légkör, nagyon családiasnak ítéli meg. Munkakörülményeit előzetesen is ilyennek gondolta. Úgy véli, hogy segítik egymás munkáját az Iskolában dolgozókkal, azonban az iskolaőr úgy nyilatkozott, hogy nagyobb anyagi megbecsülésben szeretne részesülni.

Kérdésre a tagintézmény-vezető elmondta, hogy a formaruha vagy a kényszerítő eszközök látványa a diákokban nem okozott félelmet, sem szorongást. Kifejtette, hogy az iskolaört a szülők is örömmel fogadták, nagyon várták a szolgálatba állását. A gyermekek szülei nagyon együttműködők, továbbá úgy véli, hogy hasznos a pedagógusoknak is az iskolaőr jelenléte, ugyanis biztonságot nyújt számukra. Az iskolaőr teljes mértékben pozitív benyomást gyakorolt a tagintézmény-vezetőre, véleménye szerint nagyon jól alkalmazkodott a helyi adottságokhoz. Elmondta, hogy összességében nagyon jó a benyomásuk az iskolaőri

intézménnyel kapcsolatban, azonban annak hasznossága nagymértékben függ az iskolaőr személyétől is. Jelen esetben az iskolaőr nagyon jól ért a gyerekek nyelvén, segítve ezzel a napi munkát, továbbá egyfajta megnyugvást biztosít számukra.

A tagintézmény-vezető hozzátette, hogy az iskolaőr a hiányosságokra is felhívta figyelmüket, amelyek a gyermekek biztonságával összefüggnek. Úgy gondolja, hogy sok terhet levesz az oktatók válláról az iskolaőr jelenléte.

Mind a tagintézmény vezetője, mind az iskolaőr beszámoltak arról, hogy az iskolaőri tevékenységgel összefüggő panasz nem érkezett.

A vizsgálat megállapításai

1. Az iskolaőri tevékenység ellátásának feltételei tekintetében

Az Rtv. 10/A. §-ának (2) bekezdése rögzíti, hogy az iskolaőrséget az érintett nevelési-oktatási intézmény igényeinek megfelelően úgy kell megszervezni, hogy az biztosítsa az adott nevelési-oktatási intézmény pedagógusai, a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazottai, illetve oktatói nemzeti köznevelésről szóló törvényben, illetve szakképzésről szóló törvényben meghatározott feladatainak zavartalan ellátását, a sérelmükre elkövetett jogellenes cselekmények megelőzését.

Az Rtv. 10/B. §-ának megfelelően az iskolaőr feladatai ellátáshoz szükséges tárgyi eszközök egy részének, valamint a saját használatra szolgáló helyiségnek a biztosítása az adott nevelési-oktatási intézménnyel kötött együttműködési megállapodás tárgya.

A BM rendelet és az ORFK utasítás vonatkozó normái értelmében az iskolaőrség szervezése, a BM rendelet 7. számú melléklete szerinti formaruházat és felszerelési eszközök biztosítása és utánpótlása, 8. számú melléklete szerinti szolgálati igazolvány biztosítása, az iskolaőri tevékenység egyéb feltételeinek megteremtése, továbbá az iskolaőrök kiválasztása és képzése az ORFK és a vármegyei (fővárosi) rendőr-főkapitányság feladata.

A Hszt. 287/C. §-ának (22) bekezdése szerint az iskolaőr a nevelési-oktatási intézményben az iskolaőri feladatok ellátását akkor kezdheti meg, ha – a munkáltató által meghatározott határidőn, de legfeljebb a munkaviszony létesítésétől számított kilencven napon belül – sikeres iskolaőri vizsgát tett

- a) a törvényben részére meghatározott intézkedések és kényszerítő eszközök alkalmazásával kapcsolatos elméleti ismeretekből, azok gyakorlati alkalmazásából,
- b) a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló törvényben, valamint a Büntető Törvénykönyvről szóló törvényben meghatározott rendelkezések ismeretéből, valamint
- c) alapvető pedagógiai és gyermekpszichológiai ismeretekből.

A BM rendelet 3. §-ának (1) bekezdése szerint a munkaköri követelmények érvényre juttatása, a jelentkező iskolaőri tevékenység ellátására való alkalmasságának megállapítása érdekében az egészségügyi, pszichológiai alkalmasságot, valamint a fizikai állóképesség követelményeinek való megfelelést a munkaviszony létesítését megelőzően és annak fennállása alatt és az e rendeletben foglaltak szerint időszakosan visszatérően vizsgálni és minősíteni kell.

A helyszíni látogatás során a Hivatal munkatársai meggyőződtek arról, hogy az iskolaőr rendelkezik a feladatellátáshoz szükséges formaruházattal, felszerelési eszközökkel, valamint saját helyiséggel és ahhoz tartozó egyéb szükséges eszközökkel. Az iskolaőr maga is úgy nyilatkozott, hogy a feladatellátás körülményei megfelelőek.

A rendelkezésre álló információk és az iskolaőr beszámolója alapján elmondható, hogy az iskolaőr a Hszt. szerinti szükséges képzést sikeresen elvégezte, tevékenysége ellátására alkalmas. Ennek tényét a következők is erősítik:

- az iskolaőr beszámolójából kitűnt, hogy maradéktalanul tisztában van a jogszerű intézkedési lehetőségeivel, azok korlátaival;
- az elsajátított kommunikációs eszközökkel sikerrel kezelt olyan konfliktusokat békés úton, amelyek akár komolyabb atrocitásokhoz is vezethettek volna;
- a gyermekek az iskolaőr tekintélyét elfogadták, mindemellett pedig bizalommal viseltetnek iránta, fordulnak hozzá akár segítségkérés okán, akár puszta kíváncsiságból.

2. Az iskolaőri tevékenység ellátása vonatkozásában

A Gyermejjogi Egyezmény 6. cikkének 2. pontja értelmében a részes államok a lehetséges legnagyobb mértékben biztosítják a gyermek életben maradását és fejlődését. Az 1. cikk alapján gyermeknek tekintendő az a személy, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be, kivéve, ha a reá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban eléri. A 19. cikk 1. pontja rögzíti, hogy a részes államok megtesznek minden arra alkalmas, törvényhozási, közigazgatási, szociális és nevelési intézkedést, hogy megvédjék a gyermeket az erőszak, a támadás, a fizikai és lelki durvaság, az elhagyás vagy az elhanyagolás, a rossz bánásmód vagy a kizsákmányolás – ideértve a nemi erőszakot is – bármilyen formájától mindaddig, amíg szüleinek vagy valamelyik szülőjének, illetőleg törvényes képviselőjének vagy képviselőinek, vagy bármely más olyan személynek, akinél elhelyezték, felügyelete alatt áll. Ugyanezen cikk 2. pontja alapján ezek a védelmi intézkedések szükség szerint olyan hatékony eljárásokat foglalnak magukban, amelyek [...] a fentebb leírt rossz bánásmód eseteiben hozzájárulnak a cselekmény felismeréséhez, bejelentéséhez, a jelentés illetékes helyre juttatásához, vizsgálatához, kezeléséhez és az esetek figyelemmel kíséréséhez; szükség szerint magukban foglalják a bírói beavatkozással kapcsolatos eljárást is. A 28. cikk 2. pontjának megfelelően a részes államok megtesznek minden alkalmas intézkedést annak érdekében, hogy az iskolai fegyelmet a gyermeknek, mint emberi lénynek a méltóságával összeegyeztethetően és a Gyermejjogi Egyezménynek megfelelően alkalmazzák.

A Gyvt. 6. §-a (4) bekezdésének megfelelően a gyermeknek joga van ahhoz, hogy a fejlődésére ártalmas környezeti és társadalmi hatások, valamint az egészségére káros szerek ellen védelemben részesüljön. Az (5) bekezdés rögzíti továbbá, hogy a gyermeknek joga van emberi méltósága tiszteletben tartásához, a bántalmazással – fizikai, szexuális vagy lelki erőszakkal –, az elhanyagolással és az információs ártalommal szembeni védelemhez. A gyermek nem vethető alá kínzásnak, testi fenyegetésnek és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetésnek, illetve bánásmódnak. E § (2a) bekezdése külön kiemeli továbbá, hogy a hátrányos helyzetű és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermeknek joga van ahhoz, hogy fokozott segítséget kapjon a fejlődését hátráltató körülmények leküzdéséhez és esélyeinek növeléséhez. A Gytv. 5. §-a, valamint a Ptk. 2:10. §-a értelmében gyermeknek tekintendő az, aki a tizennyolcadik életévét nem töltötte be, és törvényes házasságkötés útján sem vált nagykorúvá.

A Köznev. tv. 9. §-a értelmében a tanulók rendszeres nevelés-oktatása, az érettségi vizsgára, valamint a művészeti alapvizsgára történő felkészítése az iskola feladata.

Az Rtv. 10/A. §-ának (3) bekezdése rögzíti, hogy az iskolaőr a nevelési-oktatási intézmények rendjének fenntartásával össze nem függő kérdésben nem tehet javaslatot, és nem hozhat döntést.

Az Rtv. 10/A. §-ának (1) bekezdése alapján a Rendőrség a nevelési-oktatási intézmények rendjének fenntartását – a nevelési, oktatási intézmény területén tanítási időben –

iskolaórság útján biztosíthatja. Ugyanezen § előző pontban már hivatkozott (2) bekezdésének megfelelően az iskolaőr feladata, hogy biztosítsa az adott nevelési-oktatási intézmény zavartalan működését, megelőzze a jogellenes cselekményeket, illetve – figyelemmel az Rtv. 15-17. §-aiban foglaltak megtartására, a szükségesség és arányosság mércéjének megfelelően – intézkedjen azokkal szemben.

Az iskolaőr köteles a nevelési-oktatási intézmény, illetve a tanulók vagy az intézmény dolgozóinak biztonságát sértő vagy veszélyeztető személyt tevékenysége abbahagyására felszólítani. Ha az intézkedés alá vont személy az iskolaőr felszólításának nem tesz eleget, az intézkedő iskolaőr figyelmezteti, hogy szigorúbban lép fel. [Szolgálati Szabályzat 102/K. §] Tehát az intézkedés megfelelő sorrendje: először felszólítás, ennek sikertelensége esetén a jogkövetkezményekre való figyelmeztetés, ha pedig ez sem vezet eredményre, a szükséges intézkedések megtétele.

A Szolgálati Szabályzat 102/I. §-a rögzíti ugyanakkor, ha az iskolaőr a nevelési-oktatási intézményben olyan jogsértő magatartást észlel, illetve olyan magatartást hoznak a tudomására, amely rendőri intézkedést tesz szükségessé, köteles arról a Rendőrséget értesíteni rendőri intézkedés kezdeményezése érdekében.

Az Rtv. és a Szolgálati Szabályzat vonatkozó rendelkezései alapján az iskolaőr kizárólag a következő intézkedéseket teheti:

- a feladatai ellátásához szükséges mértékben felvilágosítást kérhet (Rtv. 32. §);
- bűncselekmény, szabálysértés, baleset, egyéb esemény helyszínét biztosíthatja (helyszín biztosítása, Rtv. 43. §);
- a biztonságot sértő vagy veszélyeztető személyt tevékenysége abbahagyására felszólítja (Szolgálati Szabályzat 102/K. §), e személyt igazoltathatja (Szolgálati Szabályzat 102/M. §);
- az erőszakos jogellenes cselekményen tetten ért személyt feltartóztatja, visszatartja (amíg a rendőrök ki nem érkeznek) (Szolgálati Szabályzat 102/N. §);
- a szabálysértési- vagy büntetőeljárás során lefoglalható/bizonyítékként felhasználható dolgot ideiglenesen elveheti (a rendőrök kiérkezéséig);
- veszélyhelyzet, önvészély-okozás vagy öngyilkossági kísérlet megakadályozása érdekében intézkedhet (speciális biztonsági intézkedés), iskolát lezárhat.

Az Rtv. szerinti kényszerítő eszközök közül kizárólag a következők alkalmazására van lehetőség [Rtv. 10/C. § (2)] (a biztonságot sértő vagy veszélyeztető tevékenység megszakítása érdekében, az azt elkövető személlyel szemben, illetve tettenérés esetén):

- testi kényszer (Szolgálati Szabályzat 102/Q. §), azzal, hogy az iskolaőr – szemben a testi kényszer általános szabályaival – ütést vagy rúgást nem alkalmazhat;
- bilincs (Szolgálati Szabályzat 102/R. §), azzal, hogy alkalmazására – szemben a bilincselés általános szabályaival – kizárólag a visszatartott személy szökésének, önkárosításának megakadályozása érdekében van lehetőség, főszabály szerint kizárólag előre helyzetben (amely alól csupán akkor tehető kivétel, ha valaki aktívan ellenszegül, illetve támadó magatartást tanúsít); továbbá
- vegyi eszköz, illetve rendőrbot (Szolgálati Szabályzat 102/S. §), azzal, hogy az nem alkalmazható terhes nővel vagy gyermekkorúval szemben (a jogos védelem esetét kivéve) [Rtv. 61. § (2)].

A fentiekén túl az iskolaőrt felvilágosítás-adási és segítségnyújtási kötelezettség is terheli, amely alapján a hozzáforduló számára – tőle elvárható módon – köteles felvilágosítást adni, segítséget nyújtani (Szolgálati Szabályzat 102/H. §).

A fentiek alapján elmondható, hogy az iskolaőr tevékenységének másodlagosan és korlátozottan része a különféle intézkedések megtételének, kényszerítő eszközök alkalmazásának a lehetősége. A korlátozottság egyaránt megjelenik:

- területi alapon (az adott nevelési-oktatási intézmény területe),
- időben (az iskolaőr tevékenysége a tanítási időre korlátozódik, nincs lehetősége ezen túl szolgálatba helyezni magát), valamint
- terjedelemben (a rendelkezésre álló intézkedések és kényszerítő eszközök fajtája, valamint azok alkalmazásának lehetősége és módja vonatkozásában).

Tevékenységének elsődleges funkciója a nevelési-oktatási intézmény rendjét megzavaró, mások jogait sértő vagy veszélyeztető cselekmények pusztja jelenléttel, illetve mediatív és békés jellegű intézkedéssel való megelőzése. Az iskolaőr tevékenysége vonatkozásában markánsabban érvényesül az intézkedések, különösen pedig a kényszerítő eszközök alkalmazásának *ultima ratio* jellege, mint egy rendőr esetében, funkciója pedig alapvetően járulékos jellegű, azaz nem helyettesítheti a Rendőrség általános szabályok szerinti intézkedési kötelezettségét.

Az iskolaőr tevékenysége során az Rtv. 15-17. §-aiban rögzített arányosság és a fokozatosság elve alapvetés. Külön kiemelendő, hogy a Szolgálati Szabályzat 102/P. §-ának (4) bekezdése alapján kényszerítő eszköz alkalmazását jól hallható, közérthető és határozott módon a következő sorrendben meg kell előznie: a) a jogellenes magatartás abbahagyására való felszólításnak, a „törvény nevében” szavak előrebocsátásával, valamint b) a figyelmeztetésnek, hogy kényszerítő eszköz alkalmazása következik.

A helyszíni látogatás során elhangzott tagintézmény-vezetői és iskolaőri beszámolók, valamint a rendelkezésre álló információk alapján elmondható, hogy az iskolaőr tevékenysége során maradéktalanul megtartotta az irányadó normatív szabályokat. Az iskolaőr eddigi fellépései során megtartotta az arányosság és a fokozatosság elvét, a szóbeli figyelmeztetésen túl egyetlen alkalommal sem kezdeményezett intézkedést, kényszerítő eszköz alkalmazása nem merült fel. Jelenlétével és tevékenységével aktívan hozzájárult ahhoz, hogy az Iskola zavartalanul működhessen, az intézményben tanuló gyermekek oktatáshoz, védelemhez és gondoskodáshoz, valamint a testi és lelki egészséghez való joga az Iskola területén, tanítási időben érvényesüljön.

A fenti megállapításaimra figyelemmel, az eljárásom keretében az Iskolában folytatott helyszíni látogatás során alapvető jogokkal kapcsolatos visszasságot nem tártam fel.

Budapest, 2023. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos